

СТЕПАНОВ Ю.М., ШЕНДРИК Л.М.
Кафедра гастроентерології та терапії ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»

У ТРАВНІ 2014 РОКУ КАФЕДРА ГАСТРОЕНТЕРОЛОГІЇ ТА ТЕРАПІЇ ФПО ДЗ «ДМА МОЗ УКРАЇНИ» ВІДЗНАЧАЄ СВОЄ 35-РІЧЧЯ

Гастроентерологія як окремий розділ медичної науки почала формуватися тільки на початку двадцятого століття.

Розвиток спеціалізованої допомоги в Україні сприяв виділенню гастроентерологічної служби в практичній охороні здоров'я.

Широкому впровадженню гастроентерології в охорону здоров'я в Україні сприяло відкриття в 1965 р. науково-дослідного інституту гастроентерології в Дніпропетровську як науково-організаційного центру. У свою чергу, потреба кадрового забезпечення та подальшого нарощування кількості спеціалістів-гастроентерологів привела до відкриття ряду кафедр гастроентерології в системі післядипломної освіти лікарів.

Кафедра гастроентерології Дніпропетровської медичної академії була створена у травні 1979 р. у складі факультету удосконалення лікарів. Очолив її професор П.А. Канішев. Базою кафедри став науково-дослідний інститут гастроентерології. Таким чином, була створена матеріально-технічна база кафедри, що постійно поліпшувалася для проведення педагогічної, наукової та лікувально-діагностичної роботи на сучасному науковому рівні.

На даний час завідувачем кафедри є професор Юрій Миронович Степанов, він також є директором ДУ «Інститут гастроентерології НАМН України», віце-президентом Української гастроентерологічної асоціації, членом спеціалізованих вчених рад ДДМА та Запорізького державного медичного університету, членом редакцій журналів *Clinical Gastroenterology and Hepatology*, «Сучасна гастроентерологія», «Медичні перспективи», республіканського збірника

«Гастроентерологія», членом атестаційної комісії Управління охорони здоров'я Дніпропетровської області.

На сьогодні основою діяльності кафедри є післядипломне навчання гастроентерологів, терапевтів на циклах передатестаційного та тематичного удосконалення лікарів, а також первинна спеціалізація з цих спеціальностей. За останні роки кафедра розширила спектр навчального процесу за рахунок нових циклів: передатестаційного та тематичного удосконалення «Ендоскопія» та «Дієтологія». Навчання курсантів здійснюється на базах кафедри — ДУ «Інститут гастроентерології АМН України» та діагностичного центру ДМА.

Тільки за останні 5 років на кафедрі поповнили знання більше ніж 1800 лікарів, а з початку заснування кафедри гастроентерології курси підвищення кваліфікації пройшло понад 7,3 тисячі лікарів. Закінчили клінічну ординатуру 12 лікарів, 8 лікарів пройшли первинну спеціалізацію.

Велика увага з самого початку існування кафедри приділяється науковим дослідженням, які охоплюють буквально всі розділи гастроентерології як у питаннях діагностики та лікування, так і у вивченні причин та патогенезу захворювань органів травлення.

Основні напрямки наукових досліджень кафедри становлять суть актуальних та сучасних питань гастроентерології: гастроєзофагеальна рефлюксна хвороба, захворювання шлунка та дванадцятипалої

© Степанов Ю.М., Шендрік Л.М., 2014

© «Гастроентерологія», 2014

© Заславський О.Ю., 2014

Колектив кафедри

кишки, асоційовані з *Helicobacter pylori*, синдром подразненого кишечника, дисбактеріоз та кандидоз кишечника, виразковий коліт та хвороба Крона, хронічні дифузні захворювання печінки, дисфункції жовчного міхура, психосоматичні розлади, анемії в гастроентерологічних хворих.

Багатогранна наукова діяльність кафедри втілена у виконання наукової теми «Удосконалення методів діагностики та лікування хвороб органів травлення на підставі дослідження взаємозв'язків функціональних та органічних порушень травної системи» (2011–2013 рр.), у рамках якої визначене важливе діагностичне значення індикації фекального кальпротектину в розмежуванні запальних та функціональних захворювань кишечника, а також встановленні активності запального процесу; досліджені особливості перебігу кандидозного ураження кишечника, визначена ефективність селективної спазмолітичної терапії в лікуванні больового абдомінального синдрому, удосконалені напрямки лікування функціональної диспепсії та синдрому подразненого кишечника, визначені особливості перебігу гастроєзофагеальної рефлюксної хвороби в разі її поєднання з грижею стравохідного отвору діафрагми; проведено дослідження ендотеліальної та індукційної синтази оксиду азоту у хворих гастроуденальної зони, відзначено підвищення їх вмісту у хворих на НПЗП-гастропатії та їх зменшення на фоні застосування комбінації інгібітору протонної помпи та ребаміпіду; у хворих на НПЗП-гастропатії виявлено вірогідно підвищений рівень циклооксигенази-2,

установлено наявність прямого взаємозв'язку між ступенем ураження слизової оболонки гастродуоденальної зони та селективністю нестероїдних протизапальних препаратів; відзначено підвищення рівня сироваткового секретину та фекальної еластази-1 у хворих на хронічний панкреатит біліарного генезу; проведено дослідження ефективності удосконалених напрямків діагностики та лікування рефрактерних форм гастроєзофагеальної рефлюксної хвороби, зокрема із включенням в терапію агоніста ГАМК-В-рецепторів баклофену; доведено позитивну роль мінеральної води «Новомосковська» в лікуванні хронічного панкреатиту, що загалом дозволило покращити діагностику та лікування хвороб органів травлення.

Широкий фронт наукових пошуків став можливим завдяки творчій та інтенсивній праці колективу кафедри. На даному етапі кафедрою розпочата нова тема наукової роботи — «Розробка удосконалених діагностичних та терапевтичних напрямків на основі вивчення функціональної та органічної складових розвитку патології травної системи» (2014–2018 рр.).

Різноманітна та плідна наукова діяльність колективу кафедри представлена в багатьох публікаціях — 7 монографіях, 7 посібниках, 17 методичних рекомендаціях МОЗ України та 16 інформаційних листах, понад 700 наукових статей. Захищені 2 докторських та 40 кандидатських дисертацій, отримані 19 патентів.

Одночасно проводиться значна наукова робота в напрямку розробок нових методів. Зокрема, прово-

дяться дослідження з проблеми виразкового коліту та хвороби Крона, анемії, гастроєзофагеальної рефлюксної хвороби. Співробітники кафедри беруть активну участь у міжнародних багатоцентрових рандомізованих клінічних дослідженнях.

Кафедра є клінічною базою Державного експертного центру України.

Велика й постійна увага в роботі кафедри надається науковим дослідженням із різних розділів гастроентерології. Кафедра організує роботу Дніпропетровського обласного товариства гастроентерологів. Кафедрою проведено 5 наукових конференцій із міжнародною участю. Співробітники кафедри брали участь у міжнародних конгресах та конференціях у багатьох країнах світу.

Коллектив кафедри пишається сучасними досягненнями та береже пам'ять про історію її створення та розвитку.

П.А. Канищев

Кафедра гастроентерології Дніпропетровської державної медичної академії була створена у травні 1979 р. у складі факультету удосконалення лікарів. Базою кафедри став науково-дослідний інститут гастроентерології. Очолив її професор П.А. Канищев. Створена та постійно поліпшувалася матеріаль-

но-технічна база кафедри, необхідна для проведення педагогічної наукової та лікувально-діагностичної роботи на сучасному науковому рівні.

Основним напрямком на той час були обрані психосоматичні дослідження. Вивчення взаємозв'язку особистості хворого та невротичних розладів із виникненням та проявами в нього різноманітних захворювань та функціональних розладів органів травлення дозволили розробити цілу низку діагностичних засобів та прийомів, а також нових способів лікування. Це дозволило помітно покращити лікування різних захворювань шлунка та кишечника.

Одночасно проводилася значна наукова робота в напрямку розробок нових методів лікувального харчування, що дозволила розробити та налагодити виробництво харчовою промисловістю продуктів із лікувально-профілактичною властивістю.

У клінічно-експериментальних дослідженнях та практичній діяльності велика увага приділялась морфологічним дослідженням органів травлення, одержано кілька авторських свідоцтв на пристрої для біопсії кишечника. Уперше в Україні працівниками кафедри застосовано в лікуванні лазерне опро-

мінювання шлунка, що дало значний ефект, особливо в лікуванні резистентних виразок шлунка.

Розроблялися методи КВЧ-терапії, електростимуляції кишечника, жовчного міхура, стравоходу. За цей період співробітниками кафедри захищені 5 кандидатських дисертацій (І.М. Кононов, В.Я. Самойлова, М.М. Нагорний, П.Л. Суздальєв, І.В. Василевська).

Ю.А. Філіпов

У 1989 р. кафедра гастроентерології була перейменована в кафедру гастроентерології та дієтології, а завідувачем обрано професора Ю.А. Філіпова, директора науково-дослідного інституту гастроентерології. У науковій роботі приділено увагу розробці нових клінічних досліджень, таких як ендоскопічна спектрометрія шлунка, розроблено кілька препаратів апі- та фітотерапії.

У 1997 р. завідувачем кафедри обрано І.І. Гриценка, а кафедру в 1999 р. перейменовано в кафедру гастроентерології та терапії. Відповідно до сучасного міжнародного рівня перебудовано педагогічний процес, упроваджені сучасні комп'ютерні навчальні технології, створені відеофільми, значно покращена матеріальна база кафедри.

І.І. Гриценко

Стратегічним напрямком у науковій діяльності було вивчення патогенетичних механізмів захворювань гастродуоденальної зони та їх значення в розвитку захворювань шлунка, печінки, жовчних шляхів та підшлункової залози. Вивчалася роль хелікобактерної флори в розвитку різних уражень шлунка та дванадцятипалої кишки. Вивчення дії різних блокаторів «водневої помпи» дало можливість прогнозувати та ефективно лікувати кислотозалежні захворювання шлунка.

Дослідження взаємозв'язку апоптозу з хелікобактерною інфекцією дозволили зрозуміти механізми виникнення пухлин шлунка та розробити концепцію їх ранньої діагностики. На основі цих досягнень

Дослідження взаємозв'язку апоптозу з хелікобактерною інфекцією дозволили зрозуміти механізми виникнення пухлин шлунка та розробити концепцію їх ранньої діагностики. На основі цих досягнень

Дослідження взаємозв'язку апоптозу з хелікобактерною інфекцією дозволили зрозуміти механізми виникнення пухлин шлунка та розробити концепцію їх ранньої діагностики. На основі цих досягнень

доцент Ю.М. Степанов успішно захистив у 2002 р. докторську дисертацію «Хронічний гастрит: клініко-біохімічні та морфологічні аспекти формування диспластичних змін слизової оболонки шлунка». Також за цей період під керівництвом професора І.І. Гриценко захищено 12 кандидатських дисертацій. Серед пошукачів — тоді молоді асистенти кафедри І.Я. Будзак та С.В. Косинська, нині доценти кафедри.

Обраний у 2002 р. завідувачем кафедрою професор Ю.М. Степанов продовжує та розвиває кращі традиції, сформовані колективом як у педагогічній, так і в науковій діяльності. Спираючись на сучасні наукові методи дослідження: ультразвукові, ендоскопічні, комп'ютерні, лабораторні та морфологічні — кафедра проводить наукові пошуки в кількох наукових проблемах гастроентерології.

Лікувальна робота кафедри проводиться на базі Інституту гастроентерології НАМН України.

У відділенні захворювань шлунка та дванадцятипалої кишки проходять обстеження та лікування хворі із різноманітною патологією органів травлення. Існує можливість застосовувати найсучасніші методи обстеження (добовий рН-моніторинг стравоходу та шлунка, ендоскопічні, рентгенологічні, морфологічні, біохімічні, імунологічні, ультрасонографічні тощо). На кафедрі поглиблено вивчається зв'язок особистості хворого та невротичних розладів у виникненні різноманітних захворювань та функціональних порушень органів травлення.

Найбільш значущі впровадження: оптимізація лікування ГЕРХ на основі рН-моніторингу, оцінка застосування баклофену в лікуванні хворих із ГЕРХ, оцінка ефективності антисекреторних засобів на основі рН-моніторингу, впровадження сучасних алгоритмів діагностики та лікування шлунково-кишкових кровотеч, оптимізація спрямованої адекватної психотропної терапії у хворих із синдромом подразненої кишки, оцінка ефективності селективних спазмолітиків в корекції моторних розладів ШКТ, визначення кальпротектину в калі з метою діагностики запальних захворювань кишечника.

Разом з ДУ «Інститут гастроентерології НАМН України» кафедрою під керівництвом професора Ю.М. Степанова проводяться сумісні проекти: оптимізація лікування хронічних вірусних гепатитів з використанням інтерферонів, використання аналізатора «Гепатонорм» у діагностиці та лікуванні печінкової енцефалопатії, діагностика біліарної дисфункції методом фракційного дуоденального зондування, діагностика недостатності селену при запальних захворюваннях ШКТ, відеокOLONOSKOPIЯ в діагностиці захворювань товстого кишечника, експрес-маркерна діагностика вірусних гепатитів В та С.

Співробітниками кафедри проводиться велика лікувально-консультативна робота в Інституті гастроентерології АМНУ, Поліклініці медичної академії та інших лікувально-діагностичних закладах міста та області.

За останній період суттєво покращився стан основної клінічної бази кафедри — ІГ НАМНУ, що дозволило досягти кращих успіхів у навчанні курсантів та спеціалістів. ІГ НАМНУ обладнано новим устаткуванням:

- системою діагностичною ультразвуковою SSA-660A Xario (із доплер-ефектом, функцією еластографії);
- відеогастроскопом Gif-HQ190 Olympus;
- фібродуоденоскопом FD-34-V2 Pentax;
- відеокOLONOSKOпом;
- апаратом FibroScan 502 TachS 60156, 2013 р., для еластометрії печінки.

Апаратура відповідає найновітнішим досягненням світової медицини.

Також на базі ІГ НАМНУ відкрито консультативний кабінет для хворих на хронічні вірусні гепатити, де консультують також співробітники кафедри.

Доцент кафедри С.В. Косинська є головним фахівцем із гастроентерології Управління охорони здоров'я Дніпропетровської облдержадміністрації, де проводить велику роботу з удосконалення та управління гастроентерологічної служби Дніпропетровської області.

Доцент І.Я. Будзак є вченим секретарем спеціалізованої ради ДЗ ДМА з гастроентерології, кардіології та педіатрії.

Наукові досягнення, вдосконалення лікувальної та методичної роботи дозволили колективу кафедри значно покращити рівень навчального процесу. Педагогічний процес відповідає сучасному міжнародному рівню. Цьому сприяє достатня матеріальна база кафедри, наявність досвідчених педагогів та хворих з різноманітною патологією. Широко використовуються відеосистеми, комп'ютерні програми, включаючи тестовий контроль на різних етапах навчання. На кафедрі успішно проходять навчання іноземні лікарі (клінічні ординатори та аспіранти). Колективом кафедри розроблено багато навчально-методичних матеріалів, в тому числі затверджених МОЗ України.

Ю.М. Степанов

Загалом за 35 років існування кафедри гастроентерології та терапії ФПО ДЗ ДМА сформувався досвідчений та сильний колектив професіоналів, який впевнено під керівництвом професора Ю.М. Степанова продовжує удосконалювати свою діяльність, що дозволить досягнути нових успіхів як у педагогічній, так і в науковій діяльності.

Отримано 29.05.14 ■